

Grønlandsku sjónleikararnir og INUIT

Í leikinum nýta tey tær gomlu sagnirnar sum vápn móti dagsins kúgan, gera mentanina til annað enn leygardagsnjótan, brúka hana javnbjóðis við mat og klæði

Tað er rættiliga vanligt, áðrenn vit fara til sjónleik, at vit hava eina vissa meining um, hvat sjónleikur er, og at vit so seta ávís og ofta strong krøv til leikskrivara, leikstjóra og leikarar. Sjónleikur eftir hesi metanini er nakað, ið gongur fyrri seg innan ein fyrakant kallaður pallur. Helst skal leikurin vara í einar tveir timar, so kveldið verður

fullbrúkt. Hvat sjálvum framburðinum viðvikur: talu, klæði og kulissum, skal tað liggja so tætt at ti hvønn dag sædda veruleikanum, at um til dømis ein sena úr einum sovikamari verður vist, kann áskoðarin næstan tað sama liggja í sini egna song og billa sær inn, at tað er sjónleikur. Uttan at taka munnin ov fullan kann ein siga,

at leikir, sum ikki uppfylla hesar fyrirtreymar, ofta eru dømdir til at miseydnast.

Um vit seta omanfyri nevndu treymar, mættu vit sanniliga við Tukak teatrinum einum teatri, ið sprengir hesar rammurnar. Ein fót at hugsa um, hvussu stóran møguleika teatur hevur sum hjálparstuðul í gerandislívinum. Har sjónleikur vanliga verður framfórdur — á pallinum — var tjalldið drigið fyrri. Stólarnir, ið plagdu at standa pent parkeraðir yvirum og á rað aftur eftir, skaptu hesaferð ein garð rundan um opið pláss mitt á gólvinum. Og har, uttan kulissir, pallfólk, sufloer ella nakað annað, ið eykennir vanligan sjónleik, varð sjónleikurin framfórdur. Umframt útrykksfullu kroppar sínar brúktu leikararnir maskur og búnar í sterkum, einfaldum litum, sum tey skiftu imillum.

Eisini var ljós, ið skygdi alt eftir hendinginum, sum fóru fram. Tey leikandi vóru í góðum kropsligum standi, og sum leik-

Menniskjuni finna seg sjálfan aftur, fræls sum í yngstu tíðum

urin gekk, så ein hvønn óðiligan og avgerandi týðning kroppurin hevur í sjónleiki. Við goðari ferð tveittu tey spælið av sær, iðin og væl fyrri, og týðiliga kom til sjóndar stóra arbeiði tey saman við leikstjóra og øðrum hjálparfólki lögdu í hetta verkið, sjónleikin kallaður INUIT, ið merkir menniskjuni.

Leikurin varð framfórdur av tveimum ungum kvinnum og tveimum ungum monnum, og leiklutirnir, sum vóru átta í tali, vóru býttir millum tey fyra. Stórt tikið kann sigast, at leikurin varð symbolskt framborin.

Tað var menniskjan frá yngstu tíðum, ið trein inn á gólvið til okkum. Har vistu tey við kroppsrørslum, sangi og avmarkaðari talu stóðu sína sum menniskju og vóru tey eydnurik. Men í leikinum, sum aðrastaðni, sást heimurin í broyting. Tann eina av menniskjunum hvarv út úr leikinum, og tá hon sást aftur, var tað ikki í eydnurikum skapi, men sum kúgari. Við megi tók hon frælsi frá tí næsta, smoygdi masku og fremmand klæði uppá áður frælsa lívið, og vóru tey ploggini symbol uppá fremmandagering. Og so byrjaði veiðan eftir at geva hinum somu lagnu, sum eisini eydnaðist. Sum í marrudreymi livdu tey undir tí fremmandanda valdinum, og sást liv teirra nú sum nakað misseydnað og ljótt. Har fyrr eydnurik menniskju livdu sóust nú dystir millum fremmandar andar og hjálpanði andar: tilfar tikið úr gomlu grønlandsku sagnunum. Í teimum undarligastu bünun sóust teir fóra sitt strið og útryktu á stórslygna hátt sálarlívið hjá tí fremmandagjordu menniskjuni.

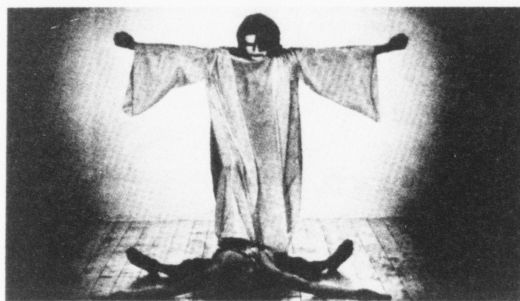
Týðiliga sipaðu tey til núverandi støðuna hjá grønlandinum. Har ein í dag kann brúka orð sum kapitalisma fyrri stolnum frælsi, brúktu tey í leikinum

hesar »fremmandu andar«, og tað var móti teimum, tey seinnu gjordu uppreistar, og fingi tá styrki frá teimum »hjálpandi andunum«. Uppreisturin eydnaðist, og tá leikurin dróg móti endanum, funnu menniskjuni saman aftur, uttan maskur, fremmand klæði, men fræls sum í yngstu tíðum.

Sanniliga var leikurin ein sterk samfelagsmynd og við sínum einfalda listarlaga formi lyftir hann uppundir okkara longslut eftir einum rættvisum og heitum lívi.

TUKAK teatrið skal hava tókk fyrri at verað komið henda vegin, og uttan iva hava tit speitt hug og inspirasjón til at endurnýggja partar av feroyska teaturlívinum.

Jóanes Nielsen

Ein fremmandur andi gerst harri

Framhald frá síðu 3

yvir 50.000 krónum. Men, teir tóru ikki at geva bókina út. Meintu, tað var ov dyrt. So stuttskygdir vóru hesir stovnar. Sum sagt, takki eg hesum blóðum og forløgum fyrri jánkasligu stóðu teirra, ið færdi við sær, at eg sjálvur mátti taka meg um reiggj. Einku er so virðisbikið, sum mótgangur. Har lærir tú uppá tann harða mátan at kenna veruleikan. Skilja korn frá dumbu. Fjaðrarok frá veruleika: »Livsins strategi er okkara filosofí!«

Í samrøðu við Jan Müller, ið terpar til blaðmann yviri í Árhús, og, sum nú virkar, sum praktikantur á Sosialinum, heitti hesin á meg øðrum ætlaðum útgávu av bókum viðvíkjandi. Svárið verður: sjálvandi haldi eg ikki uppat við at skriva og geva egnar bókur út. Lat meg taka til Niko Kazantzakis í bók hansara, Zorbas: »Eg livi, sum var hvør dagur hin seinasti. Leggi ætlanir ártúsdum fram í tíðina.« Tað rennur næstan ikki dagur í tíðarinnar hav, har ikki stavar verður festur á blað. Í sinninum arbeiðir ein ávís bók, ið, sum alt annað, eg skrivi, bert er veruleikin sjálvur. Eg fari undir hana. Eydnast, kemur hon. Miseydnast, kemur hon ikki. Men aðr kom, havi eg liv og heilsu: »Í dag eru vit saman, í morgin vit doyggja, hvør sær.« BRÓT ÚR DAGBÓK eru skits-

ur, ella essays, sum nevnt verður á fremmandum máli. Tankar, ið beinleiðis eru blaðaðir niður á pappirið. Ein áhaldandi streymur. Aarferi, ið trokar á. Vellandi úr sinninum. Staðfest í orðum.

At skriva er fyrri meg terapi. Ein máti at halda mær uppi sálarliga. Eg fari ikki undir at skriva fyrr enn eg gjørdist sálarliga sjúkur fyrst í 70-unum. Eg var fullkomiliga hjálparleysur. Visti ikki, hvat feilti mær. Læknaradømi hjálptu ikki. Fót tí undir at skriva dagbókur, rættuliga at kanna meg sjálván. Burtur úr hesum arbeiði við mær sjálvum vaks skrivaða tilfar mitt til bókur, útgivnar á egnum forlagi. Eg lærði meg at brúka hesar kreftir, ið annars kundu gjørt av við meg. Sjúkan, sum nevnd verður manio-depressión og, sum eg nú kenni til fullnar, og stýri, hevur loyst upp fyrri onkrum, sum hevur ligið niðurbundið. Sjálvandi kenni eg orsökarnar, men tær mugu lesarar minir sjálvir finna fram til gjøgnum skrivaða tilfar mitt.

Onkur spurdi, um eg kundi liva av at skriva. Eg svaraði. »Nei! tað hugsi eg ikki, men, tað at skriva, heldur meg á lívi.« Havi roynt onnur, ið illani eru fyrrikomin, hendan arbeiðsmáta, men uttan úrslit. Og tó! hvør veit? Kanska íbirti eg onkran neista. Veiti ein lítlan ugga til onkran, sum í helheimi er staddur. Bókin, SKITSUR, er eisini

skemtilig. Lívið kann gerast so ræðuligt, at tú verður skemtari. Lat meg enda hetta BRÓT ÚR DAGBÓK við at taka fram hesa vælskrivaða skemtiligu-álvarsum yrking eftir amerikanska skaldinum, William Carlos Williams, 1883-1963. Umyrkt hevur danin, Jens Nyholm, í bók síni »Amerikanske Stemmer«. Arne Frost-Hansens Forlag 1968. Sami Jens Nyholm lat frá sær, eisini umyrkingar, bókina, »Portál til Amerika«, í 1953:

Danse Russe

Hvis jeg når min kone sover,
og når børnene og Kathleen
sover
og solen er en flammende skive
i silkefin tåge
over skinnende træer —
hvis jeg, i mit værelse mod
nord,

danser nogen, grotesk,
foran spejlet,
svinger med skjorten over mit
hoved

og synger blidt til mig selv:
»Jeg er ensom, jeg er ensom,
jeg er født til at være ensom.
Det er bedst sådan!

Hvis jeg beundrer mine arme,
mit ansigt,
mine skuldre, flanker og balder
mod det gule rullegardin —

hvem vil da påstå jeg ikke
er familiens lykkelige geni.

Við Bagsværd Sø, 7.2.77

Magnus Dam Jacobsen

